

“Тасдиқ мекунам”

Директори Институти таърих,
бостоншиносӣ ва мардумшиносии
ба номи А.Дониши Академияи
миллии илмҳои Тоҷикистон,
доктори илмҳои таърих, профессор
Убайдулло Н.К.
“20” сентябри соли 2022

Хулосаи

шубъаи таърихи навтарини Институти таърих, бостоншиносӣ ва мардумшиносии ба номи А. Дониши Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон ба таҳқиқоти диссертационии Сафарзода Ғазалшоҳ Ғулом «Рушди маорифи вилояти Хатлон дар охири асри XX - ибтидои XXI (дар заминаи маводи минтақаи Кӯлоб)» чихати дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои таърих аз рӯйи ихтисоси 07.00.02. – Таърихи ватанӣ (таърихи халқи тоҷик))

Таҳқиқоти диссертационии Сафарзода Ғазалшоҳ Ғулом «Рушди маорифи вилояти Хатлон дар охири асри XX - ибтидои XXI (дар заминаи маводи минтақаи Кӯлоб)» дар шубъаи таърихи навтарини Институти таърих, бостоншиносӣ ва мардумшиносии ба номи А. Дониши Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон омода гардидааст.

Роҳбари илмии Сафарзода Ғазалшоҳ Ғулом директори Институти таърих, бостоншиносӣ ва мардумшиносии ба номи А.Дониши АМИТ, доктори илмҳои таърих, профессор Убайдулло Насрулло Каримзода мебошад.

Сафарзода Ғазалшоҳ Ғулом соли 2000 Донишгоҳи давлатии Кӯлобро (рӯзона) бо дипломи аъло, соли 2015 Донишгоҳи миллии Тоҷикистонро (ғоибона) хатм кардааст. Ихтисос: муаррих, муаллими фанни таъриху ҷамъиятшиносӣ, ҳуқуқшинос. Унвонҷӯи Институти таърих, бостоншиносӣ ва мардумшиносии ба номи Аҳмади Дониши Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон. Аз феврالی соли 2022 - сардори Раёсати маорифи вилояти Хатлон.

Дар ҷаласа кайд шуд, ки мактабу маориф яке аз ниҳодҳои ҳеле муҳим ва муассири иҷтимоии ҷомеаи имрӯз буда, дар шароити муосир ба яке

аз самтҳои афзалиятноки сиёсати давлатӣ таъдил ёфтааст. Зеро тарбияи инсонии солимандешаю ватандӯст, тарбияи насли ҷавон дар рӯҳияи матлуб маҳз ба соҳаи маориф бастагӣ дорад. Аз тарафи дигар, мактабу маориф дар дунёи мутамаддин ҳамчун омилҳои асосии баландбардоштани сармояи инсонӣ эътироф шуда, зимнан Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистонӣ Эмомалӣ Раҳмон дар Паёми навбатии худ ба Маҷлиси Олии ҷиҳати рушди ин навъи сармоя дар кишвар чунин дастур ироа карда буданд: «Сармояи инсонӣ ҳамчун муҳаррики пуриқтидор ба пешрафти инноватсия ва технологияҳои нав мусоидат мекунад ва бинобар ин, илми муосири ватанӣ бояд ҷавононро бештар ба илмомӯзӣ, татбиқи лоиҳаҳои инноватсионӣ ва таҳқиқи масъалаҳои иқтисодии рақамӣ сафарбар намояд».

Аз ин рӯ, муҳимият ва мубрамияти омӯзиши раванди таракқиёти мактабу маориф аз дидгоҳи минтақавӣ пеш аз ҳама, аз аҳамияти таърихӣ он равандҳое бармеояд, ки имрӯз дар ҷомеаи мо, бахусус дар соҳаи маориф ҷараён доранд, равандҳои сиёсӣю иҷтимоӣ ва иқтисодии муосир албатта ба мактабу маориф таъсири амиқ мерасонанд. Сониян, таҳлил ва ошкор намудани факту рақамҳои соҳаи маорифи минтақаи мавриди назар ба объективона тавзеҳ додани нақш ва рушди низомии таҳсилот дар сатҳи кишвар мусоидат хоҳанд кард.

Аз тарафи дигар, имрӯз барои таҳлили ҳаматарафаи бурду бохти сиёсати давлатӣ дар соҳаи маориф дар заминаи омӯختани ҳуҷҷату асноди минтақавӣ, аз ҷумла минтақаи Кӯлоб барои таҳқиқи таҷрибаи таърихӣ таҳия ва татбиқи амалии сиёсати давлатӣ дар ин самт зарурат пайдо шудааст. Ҳамзамон, зарурати аз ҷиҳати илмӣ арзёбӣ кардани таҷрибаи таърихӣ таҳияи чораҳо дар самти модернизатсияи мактабу маориф, ки дар маҷмӯъ ба рушди босуботи иҷтимоӣю иқтисодии ин минтақа мунҷар гардиданд, возеҳ аст. Чунки барои шароити муосири Ҷумҳурии Тоҷикистон омӯзиши рушди низомии таҳсилот дар даврони

истиклолият, ошноӣ пайдо кардан ба мушкилоти мубрами соҳа, чамъбаст ва хулоса кардани таҷрибаи таърихии андӯхташудаи рушди маориф, ошкорнамони тамоюлҳои асосии тақмили мактабу маориф дар давраи эҳё ва барқарории давлатдорӣ миллӣ, арафаи марҳилаи воридшавӣ ба рушди устувори иқтисодӣ аҳамияти рӯзафзуни илмӣ касб мекунад. Зеро дар натиҷаи таъмини суботу якпорчагии воқеии ҷомеа, куллани тағйир додани маҷрои рушди иқтисоди миллӣ, татбиқи барномаҳои давлатӣ, бунёди сохтори давлатдорӣ бо таъки ба принсипи адолати иҷтимоӣ, ба қорандозии иқтидорҳои нави истеҳсолиӣ бо навидаи Пешвои муаззам: «Тоҷикистони соҳибистиклол ҳоло бо шарофати заҳмати халқи соҳибмаърифату тамаддунсозаш ба марҳалаи нави рушд ворид шудааст».

Инчунин, ба муҳимияти мавзӯи мавриди таҳқиқ дарки ин нуқта таъкид мекунад, ки мактабу маорифи минтақаи Кӯлоб ҷузъи ҷудонашавандаи фазои ягонаи таҳсилоти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шароити истиқлоли воқеӣ мебошад. Бо назардошти гуфтаҳои боло, таҳқиқоти илмӣ таърихи рушди мактабу маорифи минтақаи Кӯлоб дар охири асри XX - ибтидои асри XXI марҳилаи зарурӣ дар омӯзиши таърихи низомии таҳсилоти кишвар буда, чунин равиш имкон медиҳад, ки хусусиятҳои минтақавии рушди соҳа ба назар гирифта шуда, раванди рушди соҳаи мактабу маориф дар интиҳои садаи бист ва ибтидои ҳазораи нав қомилтар тавсиф ёбад. Интиҳоби мавзӯи таҳқиқот низ аз ҳамин масъалагузорӣ бармеояд.

Дарачаи омӯзиши масъалаи илмӣ. Рушди низомии мактабу маорифи минтақаи Кӯлоб дар охири асри XX - ибтидои асри XXI ба даврони рост меояд, ки ба таври назаррас аз маҷрои даҳсолаҳои гузашта фарқ мекунад. Аз ин рӯ, донран олимоне, ки ба таҳқиқи амиқу ҳаматарафаи ин масъала сарукордоранд, ҳанӯз ҳале маҳдуд аст. Бинобар ин, мо пеш аз ҳама, ба асарҳои илмӣ таърихнигорон дар сатҳи ҷумҳурӣ, ки хусусияти умумитаърихӣ ва чамъбастиӣ доранд, истифода намудем.

Масъалаи сиёсати давлатӣ дар самти ислоҳоти низоми таҳсилоти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар солҳои навадуми асри гузашта дар навиштаҳои илмӣ ғайласуфон, таърихнигорон ва педагогҳо мавриди баррасӣ қарор гирифтааст. Ин навиштаҳо дар шакли мақолаҳои алоҳида, фишурдаи маводи конференсияҳои илмӣ назариявии сатҳи гуногун ва наҷрияҳои даврӣ ба таъри расидаанд.

Мақсади тадқиқоти диссертатсионӣ таҳлили ҷанбаҳои минтақавии рушди мактабу маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар мисоли минтақаи Кӯлоб дар поёни садаи бист ва ибтидои асри бистуяк, яъне дар як давраи бисёр хассосу тақдирсоз барои кишвар, равшан намудани хусусиятҳои сиёсати давлатӣ ва вижагиҳои давраи гузариш дар ин соҳа мебошад.

Нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда:

1. Дар асари пош хӯрдани Иттиҳоди Шӯравӣ ва ба даст овардани истиқлолияти давлатӣ дар низоми мактабу маорифи минтақаи Кӯлоб тағйироти кулӣ ба вуҷуд омад.

2. Дар охири солҳои 1980-гибтидон 1990-ум дар макотиби минтақа норасоии камбудии ҷиддӣ ба назар мерасиданд, ки пеш аз ҳама, дар шумораи ками муассисаҳои томактабӣ, заминаи нисбатан сусти таъминоти моддӣ-техникӣ, сатҳи насти таҷҳизонидани техникӣ ва иттилоотии раванди таълим, фарсуда ва ҷиддан таъмирталаб будани биноҳо ва иншооти таълимӣ минтақа, норасоии синфхонаҳои махсус зоҳир мегардиданд.

3. Дар масъалаи мучаҳҳаз будан бо кабинетҳои информатика, доштани техникаи ҳозиразамони МЭХ, синфхонаҳои махсус ҷиҳозонидашудаи физика, биология, мусиқӣ, химия ва амсоли он мактабҳои минтақа хеле дар сатҳи паст қарор доштаанд. Дар баъзе нишондиҳандаҳои соҳа, минтақаи Кӯлоб дар муқоиса бо дигар манотиқи кишвар хеле қафо монда буд.

4. Дар аввали солҳои 90-уми асри XX дар асари тасодуми иҷтимоӣ омӯзгорон нақши пешбарандаи худро ҳамчун намоёнҳои аҳли зиё дар ҷомеа аз даст доданд.

5. Аз минтақа кӯч бастанӣ мардуми ғайрибумӣ, ки як қисмати

муайянашон дар соҳаи маорифу фарҳанг фаъолият мекарданд, масъалаи норасони кадрҳоро боз ҳам шадидтар кард. Мудирияти мактабҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ маҷбур мешуданд, ки дар ивази мутахассисони варзидаи тарки шуғли муаллимӣ карда, фориғуттаҳсилони омӯзишгоҳҳои касбӣ ва ё дар аксар маврид, ҷавонони ба таври ғойибона дар муассисаҳои таҳсилоти касбии миёнаи олии таҳсилкунандаро ба қор қабул кунанд.

6. Аз ибтидои солҳои 2000-ум беҳбудӣ дар соҳаи маориф эҳсос мешавад. Ҳукумати мамлакат баъзе чораҳоро барои таъмини макотиби кишвар амалӣ кард.

7. Дар минтақа низоми тичоратикунони таҳсилот ба роҳ монда шуда, дар шароити ислоҳоти низоми таҳсилоти мактабӣ талабот ба мазмуну мухтавои он тағйир ёфта, стандартҳои нави давлатии соҳа ба вуҷуд омаданд.

8. Таҳти сарвари Пешвои муаззами миллат Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон соҳаи маорифро ҳамчун соҳаи афзалиятноки кишвар зери назар ва пуштибонии худ қарор дод. Рушди маорифи минтақа зери назари доимии Пешвои миллат қарор гирифт.

9. Дар солҳои 2000-ум таҳкими пойгоҳи моддию таълимии низоми мактабу маориф дар гурӯҳи шаҳру навоҳии минтақаи Кӯлоб, ҳарчанд бо суръати суст бошад ҳам, вале қатъ наёфта, давом кард. Тадричан вазъият беҳбудӣ ёфта, сол ба сол мактабҳои нав сохта ба истифода дода мешаванд, ки дар асоси принципҳои соҳавият, академӣ, сифатҳои баланди таҳсил фаъолият мекунанд.

10. Ба тӯфайли ислоҳоти роҳандозишуда дар солҳои истиқрори низоми мактабу маорифи минтақа қорҳои зиёде ба анҷом расиданд: рушди босуботи низоми таҳсилот таъмин гардида, таҳсилоти гуногуннавъи касбӣ сохта шуда, технологияҳои нави таълим дар ҳаёт татбиқ гардида, бисёрсамтии маблағгузори соҳа дастрас шуда, низоми идоракунии таҳсилот бо усулҳои демократӣ ба роҳ монда шуд.

Муаллиф дар боби аввал зербоби якум ва дуюми рисола дар асоси

маводҳои зиёд ва боварибахш вазъияти маорифи халқро дар собиқ вилояти Кӯлоб дар арафаи пошхурадани Иттиҳоди Шӯравӣ таҳлилу тадқиқ кардааст. Дар зербоби дуум бошад шароити мудҳиши харбӣ сиёсии ҷумхуриро дар соҳаи даргирни ҷанги шаҳрвандӣ ба қалам дода, муаллиф барҳақ илман исбот менамояд, ки ин вазъият читавр ба пешрафти аке аз соҳаҳои муҳими ҳаёти ҷамъиятӣ, яъне соҳаи маориф ва вобаста ба ин тайёр кардани кадрҳои ин соҳа ҳиссоти зиёде ба бор овард.

Дар бобу зербобҳои минбаъда, яъне дар давраи ба даст овардани тинҷиву оромӣ дар ҷумҳурӣ ва минҷумла дар манотиқи вилояти Кӯлоб бо сарварии пешвои миллат чи тавр дар давраи исбатан кутох соҳаи маорифи халқ рӯ ба рушту инкишоф ниҳода, ба яке аз шоҳаҳои тараққиқардаи ҳаёти ҷамъиятӣ табиқ ёфт, аз нуқтаи назари илмӣ таҳлилу тадқиқ карда шудааст. Дар муқаддима рисола, тадқиқотчи тавонистааст, муқаддима соҳаи маорифро дар тадқиқоти илмӣ нишон диҳад. Дар ин самт ӯ тавонистааст дараҷаи дар илми таърих омӯхта шудан ва ё кам омӯхташудани мавӯи тадқиқотнашро аниқу равшан диҳад. Дар ин қисми рисола муаллиф сарчашмаҳои тадқиқотро чуқур таҳлил намудааст. Дар муқаддима муаллиф ба ақидаи мо ба навгониҳои тадқиқот диққат кардааст.

Хулоса, баъд аз баррасии қори тадқиқотӣ шуъба ба хулосае омад, ки олимони ҷавон бо қадамҳои боварибахш ба шоҳроҳи илми таърих дилпуррона гом мезананд. ӯ ба ақидаи мо асосан вазифаи дар наздики гузошгаро иҷро карда тавонистааст.

Дар охир бояд зикр кард, ки қори диссертационие, ки шуъба мавриди муҳокима қарор дод, бо роҳбарии профессор Убайдулло Насрулло Каримзода омода шуда, унвонҷӯ Сафарзода Ғазлишоҳ Ғулом ба мақсади асосӣ расидааст. Бо назардошти фикру ақидаҳои, ки дар ҷаласа иброз шуданд,

Шуъба қарор мекунад:

Таҳқиқоти илмии Сафарзода Ғазалшоҳ Ғулом «Рушди маорифи вилояти Хатлон дар охири асри XX - ибтидои XXI (дар заминаи маводи минтақан Кӯлоб)» ҷиҳати дарёфти дараҷан илмии номзати илмҳои таърих аз рӯйи ихтисоси 07. 00.02. – Таърихи ватанӣ (таърихи халқи тоҷик) ҷавобгӯи талаботи муқаррарнамудаи КАО назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон буда, барои баррасӣ ба Шӯрои дифои Институт тавсия карда мешавад.

Хулоса дар маҷлиси шӯъбаи таърихи навтарини Институту таърих, бостоншиносӣ ва мардумшиносии ба номи А. Дониши Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон қабул карда шудааст.

Дар ҷаласа иштирок доштанд - 8 нафар

Натиҷаи овоздиҳӣ: “тарафдор” - 8, “зид” – нест, “бетараф” - нест.

Протоколи № 9 аз 13 сентябри соли 2022.

Раискунанда:

мудири шӯъбаи таърихи навтарини
Институту таърих, бостоншиносӣ ва
мардумшиносии ба номи А. Дониши
Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон
номзати илмҳои таърих, дотсент

Ғафуров А.М.

Котиб

Олимова Ш.